

Q&A dot. przekazania owczarków podhalańskich hodowcom w woj. Lubuskim i Podkarpackim

1. Dlaczego WWF Polska przekazuje owczarki podhalańskie hodowcom?

Jednym z najważniejszych działań na rzecz ochrony wilka w Polsce jest **budowanie dobrego, bezkonfliktowego sąsiedztwa między tym drapieżnikiem a lokalnymi społecznościami zamieszkującymi na terenie występowania wilka**. Osoby, które na co dzień żyją i pracują obok dużych drapieżników prowadząc np. gospodarstwa hodowlane są narażone na ryzyko występowania konfliktów, jakie powodują ataki wilków na zwierzęta gospodarskie (mogące być lokalnie uciążliwe ekonomicznie i budzić strach), co może z kolei przekładać się na brak społecznej akceptacji dla wilka i **nacisk na odstrzał osobników tego chronionego gatunku, a nawet działania na zniesienie jego ścisłej ochrony gatunkowej**. Żeby zapewnić dobrą koegzystencję ludzi i wilków, WWF Polska od lat wspiera lokalnych hodowców w zabezpieczaniu ich gospodarstw przed wilkami, razem we współpracy z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska.

Oprócz działań edukacyjnych i warsztatów dla lokalnych społeczności, WWF Polska rozdaje hodowcom różne rodzaje zabezpieczeń. Przede wszystkim są to **ogrodzenia elektryczne**, które chronią stado przed ewentualnym atakiem wilków. Do tej pory rozdaliśmy około 500 takich zestawów. Jednak skuteczność ochrony zwierząt gospodarskich w małych i średniej wielkości hodowlach można zdecydowanie zwiększyć dzięki pomocy **pasterskich psów stróżujących** (w tym m.in. owczarków podhalańskich).

Owczarek podhalański to polska rasa psa, która została stworzona w celu wspierania hodowców w ich codziennej pracy. Pies pasterski posiada określone cechy pomagające mu chronić stado przed drapieżnikami. Takiego psa wyróżnia: zaciętość, odporność na trudne warunki pogodowe oraz terenowe, poczucie hierarchii w stadzie, przyzwyczajenie do samodzielnej pracy i potrzeba stałego zajęcia. Pilnowanie owiec, ochrona trzody, samodzielna praca i wykonywanie poleceń to wyjątkowo rozwinięte umiejętności tych wysportowanych i inteligentnych psów. Potrzebują one zaangażowania fizycznego i psychicznego, odpowiedniej ilości wybiegu i zadań intelektualnych, co sprawia, że są doskonałym partnerem w pracy hodowcy.

Obecność takiego psa na otoczonym przez ogrodzenie elektryczne pastwisku dodatkowo zapobiega próbom pokonania go przez wilki i inne drapieżniki, a jednocześnie uniemożliwia psu opuszczenie stada. Dotychczasowe doświadczenia i badania wskazują,

że łączne **wykorzystanie odpowiednio skonstruowanego ogrodzenia elektrycznego oraz pasterskiego psa stróżującego jest bardzo skutecznym sposobem zabezpieczania wypasanych stad zwierząt gospodarskich przed atakami wilków.**

2. Dlaczego WWF wspiera hodowców zwierząt gospodarskich?

WWF Polska wspiera **rolnictwo ekstensywne**. Intensywne, przemysłowe rolnictwo niszczy zasoby i ekosystemy. Przejście na rolnictwo ekstensywne, przyjazne przyrodzie i ludziom jest niezbędne, aby zapewnić długoterminową możliwość dostarczania żywności i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z tego sektora. WWF wspiera odejście od intensywnych upraw i hodowli zwierząt na masową skalę.

3. W jaki sposób WWF Polska monitoruje dobrostan psów?

[W styczniu 2021 roku WWF Polska przekazała sześć szczeniąt owczarka podhalańskiego w ścisłej współpracy z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska \(RDOŚ\) w Gorzowie Wielkopolskim i Rzeszowie.](#) Gorzowski i rzeszowski RDOŚ jest zobowiązany do okresowych kontroli dobrostanu przekazanych psów (w tym także kwestii rozrodu). Wszelkie kwestie związane z dobrostanem psów zostały też uregulowane w trójstronnej umowie między obdarowanymi, Fundacją WWF Polska a RDOŚ. WWF Polska posiada wiedzę z zakresu stanu psów na mocy porozumienia o współpracy WWF Polska z RDOŚ w Rzeszowie i w Gorzowie Wielkopolskim. Partner (RDOŚ) zobowiązał się do przeprowadzania kontroli dobrostanu psów na prośbę WWF w szczególności w okresie socjalizacji psa oraz rozpoczęcia przez niego pracy przy stadzie zwierząt gospodarskich. Zakres przeprowadzanej kontroli dotyczy:

- a) codziennego żywienia psa karmą odpowiednią do wieku osobnika, zapewniającą jego prawidłowy wzrost i rozwój;
- b) zapewnienia psu stałego dostępu do bieżącej, czystej wody;
- c) zapewnienia psu bezpiecznego schronienia chroniącego go przed warunkami atmosferycznymi (np. zadaszony kojec na pastwisku);
- d) zapewnienia psu właściwej opieki weterynaryjnej oraz regularnych szczepień wg wskazań lekarza weterynarii;
- e) nieprzetrzymywania psa na łańcuchu;
- f) nieoddawania, podnajmowania, użyczenia lub oddawania pod jakimkolwiek innym tytułem prawnym psa osobom trzecim;
- g) zapewnienia przebywania psa w towarzystwie owiec przez cały czas – w okresie wypasu przebywać będzie z owcami na pastwisku, zaś w okresie poza pastwiskowym w pomieszczeniu gospodarczym z owcami;

h) zapewnienia psu możliwości wybiegania się w okresie poza pastwiskowym, w którym pies przebywa w zamknięciu.

Prawnymi właścicielami psów do ukończenia przez nich drugiego roku życia jest Fundacja WWF Polska. Jeśli w tym okresie wystąpią jakiegokolwiek nieprawidłowości w opiece nad psami Fundacja WWF ma prawo odebrać psa hodowcy i zapewnić mu odpowiednią opiekę.

4. Z jakiej hodowli pochodzą psy?

Psy urodzone w 2020 i przekazane w styczniu 2021 roku pochodzą z **dwóch hodowli zrzeszonych w ZKwP**. Jedną z nich to hodowla "Z Lipowej Krainy" (Wola Dębińska, k. Krakowa), drugą zaś to hodowla "Z Orlich Granatów" (Rybnik). Wszystkie psy posiadają rodowody i chipy.

5. Jak zostały wybrane hodowle?

Hodowle, z którymi WWF Polska nawiązał współpracę to hodowle wybrane poprzez kontakty z certyfikowanymi hodowlami owczarków podhalańskich w Polsce. Proces wyboru odbywał się przy wsparciu konsultacyjnym doświadczonych hodowców psów i pracowników regionalnych dyrekcji ochrony środowiska w Rzeszowie i w Gorzowie Wielkopolskim.

6. Czy psy są wyszkolone do ochrony stada?

Przekazywane psy pochodzą z linii pracujących owczarków podhalańskich, które mają doświadczenie w ochronie zwierząt gospodarskich przed wilkami. Wychowanie szczeniaka na dobrego stróża zwierząt gospodarskich polega na wytworzeniu silnej więzi emocjonalnej pomiędzy nim a stadem. W tym celu ok. 9-tygodniowego psa umieszcza się razem ze zwierzętami gospodarskimi w boksie wewnątrz owczarni (obory) lub odpowiedniej zagrodzie na pastwisku, z której młody pies nie może wyjść. Na samym początku szczeniak powinien przebywać z najmniej agresywnymi osobnikami np. z młodymi owcami, a następnie powinien stopniowo zapoznawać się z pozostałymi członkami stada. W wieku ok. 16 tygodni szczeniak może już przebywać na pastwisku razem z całym stadem. **Ochrona stada przed intruzami jest u tych psów instynktowna i nie wymaga specjalistycznego treningu.** W zasadzie tylko niepożądane zachowania, takie jak np. obgryzanie uszu lub ogonów, pogoń za jagnętami lub opuszczanie stada wymagają zapobiegania lub zwalczania.

Każdemu hodowcy został zapewniony dostęp do materiałów edukacyjnych, w tym do publikacji dra Wojciecha Śmietany: "Pasterki pies stróżujący. Wychowanie i szkolenie owczarka podhalańskiego". Oprócz tego, swoje wsparcie i pomoc w przypadku

wystąpienia jakichkolwiek problematycznych sytuacji zapewni Fundacja WWF Polska i RDOŚ.

7. Czy psy będą kastrowane/sterylizowane czy będą rozmnażane?

W przypadku aktywnie pracujących psów stróżujących odradza się narzucanie kastracji/sterylizacji, ponieważ ma to wpływ u niektórych psów (zwłaszcza u samców) na zachowanie i charakter. WWF Polska będzie kontrolować ewentualny rozród psów, a ta odpowiedzialność została zawarta w trójstronnej umowie między WWF Polska a obdarowywanym hodowcą i regionalną dyрекcją ochrony środowiska (RDOŚ). RDOŚ będzie zobowiązane do okresowych kontroli dobrostanu przekazanych psów (w tym kwestii rozrodu). **Biorącemu nie wolno rozmnażać otrzymanego psa, jeżeli nie zdobędzie odpowiednich uprawnień zawartych w Regulaminie Hodowli Psów Rasowych ZKwP.** Rozmnażanie Psa poza granicami Polski, w krajach, które nie należą do FCI jest możliwe po uprzedniej rejestracji psa w związku, odpowiadającym zasadom funkcjonowania ZKwP kontrolującym rozmnażanie psów rasowych.

8. Kto jest prawnym właścicielem psów?

WWF Polska jest prawnym właścicielem psów w okresie dwóch lat od daty ich przekazania hodowcom. Po upływie tego terminu, jeśli zwierzę jest traktowane prawidłowo przechodzi na własność obdarowanego.

9. Jak wyglądały przekazania psów w poprzednich latach?

Od 2007 r. do 2012 przekazaliśmy łącznie **38 psów**. Wszystkie psy były regularnie monitorowane w ciągu pierwszych 2 lat, monitoring był prowadzony z mniejszą częstotliwością po tym okresie, ale nie wykazał żadnych nieprawidłowości. Psy, które przekazaliśmy trafiały m.in. na Podhale, Warmię-Mazury, Podlasie i Podkarpacie, a przed przekazaniem psów był przeprowadzany wywiad i wizyta w gospodarstwie przez eksperta zewnętrznego, m.in. dra Wojciecha Śmietanę, autora książki „*Pasterski pies stróżujący*”. Warunkiem otrzymania psa były realne potrzeby, ale też **nastawienie i wiedza hodowcy**.

Szczenięta owczarków podhalańskich zostały zakupione od pięciu certyfikowanych hodowców psów tej rasy, przy czym trzech hodowcy psów jednocześnie hodowali owce i/lub kozy a jeden hodowca - bydło. Szczenięta były przekazywane hodowcom w okresie od 3 lutego do 4 marca, kiedy miały od 54 do 74 dni. W dniu zakupu szczenięta były transportowane i umieszczane w budynkach inwentarskich razem z owcami i/lub kozami. Umowy zawarte z hodowcami zobowiązywały ich do wychowania szczeniąt zgodnie ze wskazówkami zawartymi w poradniku dra Wojciecha Śmietany (2006).

Podczas przeprowadzanych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie utrzymania psów. Psy z rozdań przeprowadzanych w poprzednich latach spełniały swoją rolę i były traktowane prawidłowo, zgodnie z umową i rekomendacjami zawartymi w Poradniku. Dodatkowo, psy znacząco ograniczały konflikty z wilkami. Część przekazanych psów żyje i pracuje do dziś lub przebywa na tzw. psiej emeryturze. Niestety - część psów zmarła ze starości lub w wyniku chorób (m.in. takich jak nowotwór, czy odkleszczowe zapalenie opon mózgowych), jednak po podjętym leczeniu weterynaryjnym.

10. Jak zostali wybrani obdarowani szczeniakami? Czy mają uprawnienia do hodowli?

Obdarowani hodowcy zostali wybrani przez WWF Polska w ścisłej współpracy z RDOŚ w Rzeszowie i w Gorzowie Wlkp. Kryterium wyboru było rzeczywiste zapotrzebowanie hodowcy na taki środek ochrony zwierząt gospodarskich przed wilkami (wcześniejsze wystąpienie szkody wyrządzonej przez wilki), a także wcześniejsze doświadczenie w posiadaniu/utrzymaniu podobnego psa i nastawienie hodowcy.

11. Czy obdarowani psami są objęci programem szkoleniowym jak dbać o takiego psa?

Każdemu hodowcy zostały przekazane materiały edukacyjne, w tym dostęp do publikacji dra Wojciecha Śmietany: *"Pasterki pies stróżujący. Wychowanie i szkolenie owczarka podhalańskiego"* oraz broszur WWF Polska. Hodowcy zwierząt gospodarskich uczestniczący w projekcie są w bieżącym kontakcie z WWF Polska, RDOŚ oraz hodowcami owczarków podhalańskich.

12. Czy pies pasterski przekazany się sprawdza jako ochrona przed wilkami?

Gospodarstwa, do których zostały przekazane owczarki podhalańskie były monitorowane nie tylko pod kątem dobrostanu psów, ale także **skuteczności zastosowania jednocześnie ogrodzenia elektrycznego oraz pomocy psa pasterskiego stróżującego**, czego odzwierciedlenie znajdziemy w rozdziale autorstwa dra Śmietany *"Ochrona wilka - Szkody powodowane przez wilki w gospodarce człowieka oraz efektywność działań w celu ich ograniczenia w Polsce"* raportu *"Ochrona gatunkowa rysia, wilka i niedźwiedzia w Polsce"* pod redakcją Natalii Kryt i Stefana Jakimiuka (specjalisty ds. ochrony gatunków w WWF Polska). W rozdziale opisano przypadki monitorowanych owczarków podhalańskich (przekazanych w latach 2009-2011). [W przypadku hodowli owiec i kóz wykorzystujących ogrodzenia elektryczne i pasterskie psy stróżujące liczba zabitych zwierząt uległa zmniejszeniu o ponad 24%, a liczba hodowli z zanotowanymi szkodami spadła o prawie 43%](#). Świadczy to o wysokiej skuteczności zastosowanych metod.

Psy z rozdań przeprowadzanych w tych latach spełniały swoją rolę i znacząco ograniczyły konflikty z wilkami, co potwierdzają nie tylko obserwacje ekspertów, ale i sami hodowcy. Ostatnie kontrole sytuacji psów wykazały, że część z przekazanych owczarków do dziś pracuje lub przebywa już na psiej emeryturze, a ich opiekunowie są zainteresowani kontynuowaniem projektu WWF Polska z owczarkami podhalańskimi w przyszłości.

13. Czy istnieje zagrożenie, że pies zostanie zaatakowany przez wilka?

Wilk to bardzo łekliwe zwierzę, dlatego skutecznym zabezpieczeniem gospodarstwa przed ewentualnym atakiem jest już sama obecność psa na terenie wypasu. Jego narzędziem do odstraszenia wilków jest jego masywna postura i donośny szczek. Zagrożenie, że wilk zaatakuje psa jest niewielkie. Zagryzienia psów przez wilki dotyczą głównie psów wałęsających się w lasach. W miejscach występowania wilków wszyscy właściciele psów powinni trzymać psy w nocy w domu lub w odpowiednio zabezpieczonych kojcach. Pies nie może być trzymany na łańcuchu, wychodzić poza obszar gospodarstwa ani wałęsać się bez nadzoru.

14. Czy pies pasterski może stanowić zagrożenie dla człowieka, np. turysty?

Psy stróżujące są ważne do zagwarantowania dobrej koegzystencji z wilkami. Jednak, jak powinniśmy zachować się, jeśli podczas wycieczki spotkamy stado owiec z psem stróżującym lub samego psa? Oto kilka prostych zasad:

- Psy ustanawiają granicę bezpieczeństwa zbliżając się i szczekając. **Jeśli pies szczeka, zachowaj spokój i odsuń się. Jeśli uciekasz lub krzyczysz, mogą się zdenerwować i Cię odpędzić.**
- Psy są duże i silne, by odstraszać intruzów. **Jeśli zbliżysz się za bardzo, będą próbowały cię przestraszyć. Zachowaj odległość co najmniej 20 metrów. Trzymaj swojego psa na smyczy.**
- Jeśli jedziesz na **rowerze, zejdź z niego i idź dalej prowadząc rower.**
- Nawet jeśli nie widzisz przy psach stada, nie oznacza to, że psy są porzucone. Jeśli zobaczysz dorosłego psa lub szczeniaka – **nie zabieraj go, ale poszukaj kontaktu z najbliższym hodowcą lub RDOŚ.**
- **Nie zbliżaj się, nie rób zdjęć i nie karm ani zwierząt ze stada**

PSY STRÓŻUJĄCE POMOCNICZY W OCHRONIE STADA

Psy pomagają w zapewnieniu koegzystencji zwierząt gospodarskich i wilków, ponieważ chronią stado przed ewentualnym atakiem.

JĘŚLI SPOTKASZ STADO Z PSEM STRÓŻUJĄCYM, PAMIĘTAJ O TYM:

Psy ustanawiają granicę bezpieczeństwa zbliżając się i szczekając.

Owczarki podhalańskie są duże i silne, by odstraszać intruzów, jeśli zbliżysz się za bardzo, będą próbowały cię przestraszyć.

Psy stróżujące często mają obroże z kolecami wystającymi na zewnątrz, żeby odstraszyć wilka. Są legalne i nie oznaczają niebezpieczeństwa nad zwierzętami.

Nawet jeśli nie widzisz ich przy stadzie, nie ostrzeżaj, że są porażone. Jeśli zobaczysz dorosłego psa lub szczeniaka – **nie zabieraj go!** Poszukaj kontaktu do najbliższego hodowcy lub skontaktuj się z Regionalną Dystrykcją Ochrony.

Jeśli pies szczeka, zachowaj spokój i odsuń się. Jeśli uciekasz lub krzyczysz, mogą się zdenerwować i Cię odepędzić.

Zachowaj odległość co najmniej 20 metrów. Trzymaj swoje zwierzę na smyczy.

Jeśli jedziesz na rowerze, zjeżdż z niego i idź dalej prowadząc rower.

Nie zbliżaj się, nie rób zdjęć i nie karm ani zwierząt ze stada ani psów pracujących.

wiecej: wwf.pl/zagrozone-gatunki/wilk

15. Jak zapewniacie psu emeryturę?

Pies, któremu stan fizyczny lub wiek uniemożliwia pracę, przestaje być angażowany w ochronę owiec przed drapieżnikami. Jego rolę w obchodzie gospodarstwa może przejąć np. inny młody pies pasterski stróżujący. Dobrą praktyką jest wychowywanie kolejnego szczeniaka, który mógłby przejąć w przyszłości rolę stróża, przez takiego doświadczonego w pracy ze stadem psa. Wszystkie obowiązki hodowców względem troski o dobrostan psów obowiązują ich także po okresie zakończenia przez psa pracy i mogą być w dalszym ciągu monitorowane przez RDOŚ lub WWF Polska.

16. Co się stanie z psem, kiedy hodowca zaprzestanie działalności?

Osoby, które otrzymały od nas owczarki podhalańskie w pełni świadomie wzięły na siebie całą odpowiedzialność wychowania, utrzymania i opieki nad psem, także na ich tzw. psiej emeryturze, czyli po okresie zakończenia pracy ze stadem czy w przypadku zaprzestania przez hodowcę działalności. W przypadku pojawienia się trudności w opiece nad psem, hodowca może zgłosić się do RDOŚ czy WWF Polska, które zatroszczą się o przyszłość psa.